

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	8Cdo/171/2020
Identifikačné číslo spisu:	1516202304
Dátum vydania rozhodnutia:	30.06.2021
Meno a priezvisko:	Mgr. Renáta Gavalcová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2021:1516202304.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu Poľnohospodárska Pôda s. r. o., so sídlom v Bratislave, Sibírska 55, IČO: 44 138 369, zastúpeného advokátskou kanceláriou LawService, s. r. o., so sídlom vo Zvolene, Stráž 3/223, proti žalovanej D. J., bývajúcej v Q., zastúpenej advokátskou kanceláriou BIZOŇ & PARTNERS, s. r. o., so sídlom v Bratislave, Hviezdoslavovo nám. 25, o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, vedenom na Okresnom súde Nitra pod sp. zn. 18C/93/2016, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Nitre z 5. marca 2020 sp. zn. 9Co/65/2019, takto

rozhodol:

Z r u š u j e rozsudok Krajského súdu v Nitre z 5. marca 2020 sp. zn. 9Co/65/2019 a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Nitra (ďalej aj ako „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom z 25. októbra 2018 č. k. 18C/93/2016-172 žalobu zamietol a rozhodol, že žalovaná má právo na náhradu trov konania v rozsahu 100 %. Rozhodnutie odôvodnil ustanoveniami § 137 CSP, § 48 ods. 1, § 123, § 132 ods. 1 Občianskeho zákonníka, § 6 ods. 6 zák. č. 282/2015 Z. z. o vyvlastňovaní pozemkov a stavieb a o nútenom obmedzení vlastníckeho práva k nim a o zmene a doplnení niektorých zákonov a zistil, že 19. júna 2015 bola medzi žalobcom ako kupujúcim a žalovanou ako predávajúcou uzatvorená kúpna zmluva, predmetom ktorej bol prevod nehnuteľností nachádzajúcich sa v kat. úz. S., Obec S., okres Q., zapísaných na LV č. XXXX, parcely registra „C“ evidované na mape určeného operátu, parc. č. 3048, druh pozemku - orná pôda o výmere 1367 m². Návrh na vklad vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam bol Okresnému úradu Q., katastrálny odbor doručený 2. júla 2015. Žalovaná od kúpnej zmluvy odstúpila a vklad vlastníckeho práva titulom predmetnej kúpnej zmluvy bol zrušený. Žalovaná 4. marca 2016 uzatvorila so spoločnosťou MH Invest, s. r. o. kúpnu zmluvu č. C., na základe ktorej odpredala nehnuteľnosť parc. č. 3048, ornú pôdu o výmere 1367 m². Spoločnosť MH Invest s. r. o. bola zapísaná ako vlastníč parc. č. 3048/1 o výmere 1367 m², ostatné plochy (LV č. XXXX, č. l. 98). Na základe kúpnej zmluvy z 21. júna 2016 č. XXXXXXXXX medzi MH Invest s. r. o. ako predávajúcim a spoločnosťou MH Invest II, s. r. o. ako kupujúcim (zverejnené v Centrálnom registri zmlúv) bola ako vlastníč pozemku parc. č. 3408, orná pôda o výmere 1367 m², zapísaná do katastra nehnuteľností spoločnosť MH Invest II, s. r. o. Právoplatnosťou rozhodnutia Okresného úradu Q., odbor výstavby a

bytovej politiky č. K. z 18. augusta 2016 došlo, okrem iného, k vyvlastneniu pozemkov v prospech spoločnosti MH Invest s. r. o. Žalobca 20. júna 2017 doručil súdu návrh na zmenu žaloby. Súd prvej inštancie uznesením z 13. septembra 2017 č. k. 18C/93/2016-102 pripustil zmenu žaloby tak, že: „Súd určuje, že žalobca bol podielovým spoluvlastníkom pozemkov registra „C“ v kat. úz. S., obec S., okres Q. s parc. č. 3048, orná pôda o výmere 1367 m² ku dňu ich vyvlastnenia na základe rozhodnutia o vyvlastnení z 18. augusta 2016 Okresného úradu Nitra, odbor výstavby a bytovej politiky, č. K. v spojení s rozhodnutím Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, odbor štátnej stavebnej správy z 10. októbra 2016 č. C.“ Súd prvej inštancie mal za to, že v danej veci nebol daný naliehavý právny záujem, nakoľko vyhovením žaloby by sa nezmenilo právne postavenie žalobcu a nebolo ani zrejmé, aké právne dôsledky by malo mať prípadné vyhovenie žaloby. Výslovil, že žalobca žalobou s daným určovacím petitom nemôže dosiahnuť odstránenie spornosti svojho práva alebo neistoty v jeho právnom vzťahu. Ak by sa mala vyplácať náhrada za nehnuteľnosť, v tom prípade, by mala byť podaná žaloba na plnenie, ktorá má prednosť pred určovacou žalobou. Zároveň súd prvej inštancie poukázal, že žalobca žiada určiť právny stav do minulosti, teda sa nedotýka aktuálneho stavu, avšak ani na takomto určení žalobca nepreukázal naliehavý právny záujem na predmetnej žalobe. V konaní nebolo sporné, že po uzavretí zmluvy z 19. júna 2015, ale pred ďalším rozhodnutím správneho orgánu o návrhu na vklad vlastníckeho práva, vzniklo štátu predkupné právo k spornému pozemku priamo zo zákona dňom schválenia návrhu na vydanie osvedčenia o významnej investícii vládou, t. j. 8. júla 2015. Tak, ako už skonštatoval Najvyšší súd SR, rozhodujúc v konaniach o preskúmanie zákonnosti rozhodnutí orgánu verejnej správy vydaných po vyhovení protestu prokurátora, zmluvná voľnosť žalovanej ako vlastníčky pozemku, ku ktorému sa viazalo predkupné právo štátu podľa § 3 ods. 5 zákona č. 175/1999 Z. z., bola obmedzená priamo zo zákona a žalovaná bola povinná ponúknuť pozemok prednostne štátu. Pretože po uzavretí zmluvy a pred rozhodnutím správneho orgánu o návrhu na vklad vlastníckeho práva prišlo k situácii, ktorá bránila realizácii predmetu zmluvy, nastala tým podľa rozhodnutí Najvyššieho súdu SR z 30. mája 2018 sp. zn. 3 Sžrk 5/2017 a z 18. augusta 2018 sp. zn. 6 Sžrk 3/2018 dodatočná právna nemožnosť dohodnutého plnenia. Následne plnenie dohodnuté v kúpnej zmluve z 19. júna 2015 sa stalo po vzniku záväzku nemožným, povinnosť žalovanej plniť zanikla podľa § 575 ods. 1 Občianskeho zákonníka a tým zanikol aj jej záväzok. Pretože záväzok zanikol, žalobca nemohol nikdy na jeho základe nadobudnúť vlastnícke právo k predmetnému pozemku, a tak nemôže byť vlastníkom pozemku ani ku dňu jeho vyvlastnenia. S poukazom na tieto skutočnosti, ako aj vyššie uvedené, súd prvej inštancie žalobu zamietol. Súd prvej inštancie nevykonal žalovanou navrhnutý dôkaz - výsluch žalobcu, nakoľko ho následne žalovaná považovala za nadbytočný, a preto ho súd zamietol. O trovách konania rozhodol tak, že plne úspešnej žalovanej priznal s poukazom na § 255 ods. 1 CSP náhradu trov konania v rozsahu 100 %, keď pre použitie ustanovenia § 257 CSP nevidel dôvody hodné osobitného zreteľa, pre ktoré by nemal žalovanej priznať nárok na náhradu trov konania.

2. Krajský súd v Nitre (ďalej aj ako „odvolací súd“ alebo „krajský súd“) na odvolanie žalobcu rozsudkom z 5. marca 2020 sp. zn. 9Co/65/2019 napadnutý rozsudok potvrdil a žalovanej priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu. Odvolací súd konštatoval, že žalobca pôvodnú žalobu na určenie vlastníckeho práva odôvodňoval neplatnosťou odstúpenia od kúpnej zmluvy žalovanou. Po pripustenej zmene žaloby naliehavý právny záujem odôvodňoval rozhodnutím o vyvlastnení pozemku a jeho nároku na vyplatenie náhrady za vyvlastnenie. Naliehavý právny záujem na danom určení nemôže byť v danom prípade daný, pretože by nedošlo k zmene vlastníka, ktorý je v súčasnej dobe zapísaný na liste vlastníctva a žalobca sa tohto určenia ani nedomáhal, pretože žiadal určiť vlastnícke právo iba ku dňu vyvlastnenia. Z obsahu žaloby a všetkých vyjadrení vyplýva, že žalobca žalobu podal z dôvodu vyplatenia náhrady za vyvlastnený pozemok. Vychádzajúc z uvedeného, dospel odvolací súd k záveru, že naliehavý právny záujem na požadovanom určení nie je daný, pretože petit žaloby, jej skutkové tvrdenia a právne posúdenie sa neviaže na odstránenie konkrétnej spornosti žalobcom uplatňovaného práva (rozhodnutie NS SR sp. zn. 5 Cdo 548/2015 z 28. septembra 2016 publikované pod R 22/2017). Žalobca uvádzal, že náhrada za vyvlastnené pozemky bola zložená do úschovy na súde v konaní vedenom pod sp. zn. 12U/4/2016. Táto skutočnosť nebola medzi stranami sporu sporná. Žalobca odvodzoval svoj právny záujem na danom určení práve rozhodnutím o vyvlastnení pozemkov a uložením náhrady do súdnej úschovy, ktorá nebola vyplatená z dôvodu prebiehajúcich súdnych konaní o vlastníctve pozemkov. Žalobca v priebehu konania predložil súdu

rozhodnutie o vyvlastnení v prospech spoločnosti MH Invest, s. r. o., z ktorého vyplýva, že za vyvlastnené pozemky patrí spoločnosti MH Invest II, s. r. o. náhrada podľa ustanovenia § 4 ods. 3 zákona č. 282/2015 Z. z. Z dôvodu prebiehajúcich súdnych konaní týkajúcich sa určenia vlastníckeho práva k vyvlastňovaným pozemkom bola časť náhrady zložená do súdnej úschovy. Z rozhodvacej činnosti odvolacieho súdu je známe, že uznesením Okresného súdu Nitra z 26. marca 2019 pod sp. zn. 12U/4/2016 súd rozhodol o prijatí zložiteľa spoločnosti MH Invest s. r. o., IČO: 36 724 530 pre príjemcu MH Invest II, s. r. o., IČO: 50 021 150 do úschovy sumu 1.682.830,92 eur. Z toho vyplýva, že zložiteľ zložil zálohu v prospech konkrétneho príjemcu. Konanie o úschovách je upravené v siedmej hlave CMP, konania vo veciach notárskych úschov. V ustanovení § 359 CMP sú upravené súdne úschovy, u ktorých sa postupuje rovnako ako pri notárskych úschovách. CMP upravuje od § 335 konanie o námietkach proti vydaniu predmetu notárskej úschovy, zloženej na účely splnenia záväzku. Jedná sa o samostatnú časť konania, v ktorej súd nariaďuje pojednávanie za účelom zistenia oprávnenej osoby na vydanie predmetu úschovy, ak si jej vyplatenie uplatňuje. Z uvedeného vyplýva, že žalobca na danom určení neosvedčil naliehavý právny záujem z tohto dôvodu, pretože sa môže domáhať nároku v konaní o úschovách. Preto odvolací súd rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny potvrdil. Keďže aj odvolací súd dospel k záveru, že záver súdu o zamietnutí žaloby z dôvodu nedostatku naliehavého právneho záujmu je správny, ďalšími odvolacími dôvodmi sa už nezaoberal. Odvolací súd potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie aj vo výroku o trovách konania, keď súd prvej inštancie správne vychádzal z úspechu strán v spore a odôvodnil aj to, že pre použitie ustanovenia § 257 CSP nevidel dôvody hodné osobitného zreteľa, pre ktoré by nemal žalovanej priznať nárok na náhradu trov konania. O trovách odvolacieho konania odvolací súd rozhodol podľa § 396 ods. 1 v spojení s § 255 a § 262 CSP tak, že žalovanej, úspešnej v odvolacom konaní, priznal nárok na náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu s tým, že o trovách konania rozhodne súd prvej inštancie samostatným uznesením vypracovaným vyšším súdnym úradníkom.

3. Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca (ďalej aj ako „dovolateľ“) dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzoval z § 420 písm. f/ CSP. Dovolateľ je názoru, že záver súdu o nedostatku naliehavého právneho záujmu z dôvodu, že by nedošlo k zmene vlastníka, je arbitrárnym. Rieši sa totiž stále aktuálna otázka, komu má byť náhrada vyplatená. Súd poukázal na všeobecne formulované závery judikatúry, avšak bez akejkoľvek skutkovej spojitosti s posudzovaným prípadom. Vôbec sa nezaoberal posúdením konkrétnych skutkových okolností posudzovanej veci (prebiehajúce konanie o určenie vlastníckeho práva, vyvlastnenie, úschova vyvlastňovacej náhrady). Dovolateľ má za to, že odvolací súd vec posudzoval podľa iných ustanovení než prvoinštančný súd, avšak bez toho, aby sa mohol žalobca k aplikácii týchto ustanovení akokoľvek vyjadriť, pričom poukázal na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR zo 17. októbra 2011 sp. zn. 7 Cdo 42/2010. Existencia konania o úschovách ešte neznamená, že by naliehavý právny záujem v prejednávanej veci nebol daný. Dovolateľ zdôrazňuje, že konanie o určenie vlastníckeho práva začalo skôr a vzhľadom na veľké množstvo účastníkov je efektívnejšie a hospodárnejšie, aby boli sporné otázky vyriešené v konaniach o určenie, keďže sa vedie viacero obdobných konaní, ktorých predmetom sú jednotlivé vyvlastnené nehnuteľnosti. Podľa rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky R 91/2018 zverejnenom v Zbierke rozhodnutí Najvyššieho súdu 9/2018: „Naliehavý právny záujem na určovacej žalobe je daný vtedy, ak nie je možné nápravu dosiahnuť inak, resp. ak je určovacia žaloba pre dosiahnutie nápravy účinnejšia, než iné právne prostriedky.“ Zásadne platí, že možnosť podania žaloby na plnenie spravidla vylučuje právny záujem na žalobe určovacej, tento predpoklad však nemožno chápať všeobecne. Ak žalobca môže preukázať, že má právny záujem na tom, aby rozhodnutím súdu bolo určené určité právo alebo právny pomer napriek tomu, že by mohol žalovať priamo na plnenie, nemožno mu určovaciu žalobu odoprieť. Za nedovolenú, pri možnosti žaloby na plnenie, možno považovať určovaciu žalobu len tam, kde by neslúžila potrebám praktického života, ale len k zbytočnému rozmnožovaniu sporov. Ak však určovacia žaloba vytvára pevný právny základ pre právny vzťah účastníkov sporu a môže sa ňou predísť žalobe na plnenie, je určujúca žaloba prípustná aj napriek tomu, že je možná i žaloba na plnenie (viď rozhodnutie Najvyššieho súdu SR sp. zn. 5 Obdo 51/2011). Od rozhodnutia súdu o platnosti tejto zmluvy závisí právo na náhradu za vyvlastnenie. Podľa názoru dovolateľa určovacia žaloba nepochybne vytvorí pevný právny základ pre právny vzťah medzi žalobcom a žalovaným a môže sa ňou prípadne predísť aj ďalším sporom. Nesprávny procesný postup súdu spočíva jednak v nedostatku riadneho odôvodnenia súdneho

rozhodnutia vyrovňavajúceho sa so všetkými podstatnými a relevantnými argumentami. Tiež spočíva v tom, že v dôsledku nesprávneho právneho záveru o nedostatku naliehavého právneho záujmu bolo porušené právo žalobcu na spravodlivý proces. Rovnako je nesprávnym procesný postup súdu, keď krajský súd nevytvoril procesný priestor na vyjadrenie sa k dovtedy nepoužitým ustanoveniam právneho predpisu, t. j. konanie o úschovách. Dovolateľ navrhol v zmysle § 444 ods. 2 CSP odloženie právoplatnosti dovolaním napadnutého rozsudku odvolacieho súdu, nakoľko pre vyplatenie náhrady za vyvlastnenie pozemku musí žalobca preukázať, že bol jeho vlastníkom ku dňu vyvlastnenia a podaná žaloba má aj preventívny účel a môže zabrániť vydaniu náhrady, čo by viedlo k ďalším sporom. Dovolateľ navrhol, aby dovolací súd zrušil napadnutý rozsudok odvolacieho súdu v celom rozsahu. Zároveň navrhol, aby mu dovolací súd priznal náhradu dovolacieho konania v plnom rozsahu.

4. Žalovaná vo svojom vyjadrení k dovolaniu uviedla, že žalobca v podanom dovolaní nijako nepreukázal existenciu ním prezumovaných dovolacích dôvodov podľa ustanovenia § 420 písm. f/ CSP. Odvolací súd sa v odôvodnení napadnutého rozhodnutia adekvátne vysporiadal s otázkou naliehavého právneho záujmu žalobcu na požadovanom určení v bode 25. a s ohľadom na preukázaný skutkový stav vyvodil záver o jeho nedostatku totožne ako súd prvej inštancie. Tvrdenia, ktoré sú obsiahnuté v dovolaní žalobcu o arbitrárnosti napadnutého rozhodnutia sú vykonštruované a účelové. Z rozsudku Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 5 Obdo 10/2008 z 19. novembra 2008 platí, že: „Preukázanie, že žalobca má naliehavý právny záujem na žalovanom určení, je jeden z predpokladov úspešnosti žaloby po procesnej stránke a jeho existenciu súd skúma skôr, než preskúma žalobu po vecnej stránke.“ Podobne to vyplýva aj z rozhodnutia NS SR sp. zn. 1 Cdo 13/2010. Ďalej Najvyšší súd SR v sp. zn. 10 Sžrk 8/2017 sa opakovane právne vyjadruje tak, že v dôsledku vzniku predkupného práva štátu je zmluvná voľnosť vlastníka pozemku obmedzená priamo zo zákona a teda vlastníci dotknutých pozemkov sú povinní v prípade zamýšľaného predaja prednostne ponúknuť tieto pozemky na kúpu štátu. Podľa názoru Najvyššieho súdu SR v prípade, že zákonné predkupné právo k predmetu zmluvy vzniklo až po jej uzavretí, nenastala absolútna neplatnosť tejto zmluvy, pretože podmienky platnosti sa skúmajú vždy ku dňu uzavretia zmluvy, a v takom prípade v čase uzavretia zmluvy neexistovala právna úprava brániaca realizácii predmetu zmluvy. Táto situácia nastala dodatočne, po uzavretí zmluvy, ale v čase pred rozhodnutím o vklade. Správny orgán musí rešpektovať platný a účinný právny stav vyplývajúci i z právnych predpisov, ktoré nadobúdajú účinnosť k času jeho rozhodovania, a ktoré nepravou retroaktivitou zasahujú do právneho vzťahu. Zákonné predkupné právo na základe § 3 ods. 5 zákona č. 175/1999 Z. z. spôsobuje s účinkom nepravej retroaktivity dodatočnú právnu nemožnosť plnenia zmluvy o preveď nehnuteľnosti, na ktorú skutočnosť správny orgán rozhodujúci o návrhu na vklad je podľa § 31 ods. 1 zákona č. 162/1995 Z. z. povinný prihliadať. Žalovaná má ďalej za to, že práve žalobca je tým, ktorý už existujúce spory rozmnožuje o ďalšie. Ak by žalobca konal v súlade s právnymi predpismi, nedopúšťal sa porušovania zákona, neprišlo by ani k tomuto súdnemu konaniu. Žalovaná navrhla, aby dovolací súd v súlade s § 448 v spojení s § 451 ods. 1 Civilného sporového poriadku podané dovolanie ako nedôvodné zamietol. Zároveň si voči žalobcovi uplatnila náhradu trov dovolacieho konania.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“) ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 a 2 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu treba zrušiť a vec vrátiť tomuto súdu na ďalšie konanie.

6. V zmysle § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c/ strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f/ súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

7. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP). Dovolanie prípustné podľa § 421 CSP možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 CSP).

8. Vo vzťahu k námietke vyplývajúcej z § 420 písm. f/ CSP dovolateľ namietal vadu konania spočívajúcu v tom, že odvolací súd svoje rozhodnutie nečakane založil na iných právnych záveroch ako súd prvej inštancie, pričom sa k záverom odvolacieho súdu nemal možnosť vyjadriť, ako aj v nedostatočnom odôvodnení (nepreskúmateľnosť) rozhodnutia.

9. Podľa § 420 písm. f/ CSP, dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

10. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f/ CSP je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky (I. ÚS 26/94), v ktorom sa uplatnia všetky zásady súdneho rozhodovania v súlade so zákonmi a pri aplikácii ústavných princípov. Pod porušením práva na spravodlivý proces (vo všeobecnosti) treba rozumieť taký postup súdu, ktorým sa účastníkom konania znemožní realizácia tých procesných práv, ktoré im právna úprava priznáva za účelom zabezpečenia spravodlivej ochrany ich práv a právom chránených záujmov.

11. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f/ CSP, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby svojou procesnou aktivitou uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia.

12. Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán (avšak) s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie vo veci (I. ÚS 46/05). Z uvedeného potom vyplýva, že k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420 písm. f/ CSP môže dôjsť aj nepreskúmateľnosťou napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu (porovnaj sp. zn. I. ÚS 105/06, III. ÚS 330/2013, či sp. zn. 4 Cdo 3/2019, 8 Cdo 152/2018, 5 Cdo 57/2019) alebo prekvapivosťou rozhodnutia vtedy, keď odvolací súd vydá rozhodnutie, ktoré nebolo možné na základe zisteného skutkového stavu veci predvídať, čím bola strane odňatá možnosť právne a skutkovo argumentovať vo vzťahu k otázke, ktorá sa s ohľadom na právny názor odvolacieho súdu javila ako významná pre jeho rozhodnutie, či rôznymi závažnými deficitmi v dokazovaní (tzv. opomenutý dôkaz, deformovaný dôkaz, porušenie zásady voľného hodnotenia dôkazov a pod.).

13. Žalobca v podanom dovolaní vyčítal odvolaciemu súdu, že vec posudzoval podľa iných ustanovení než prvoinštančný súd bez toho, aby sa mohol k aplikácii týchto ustanovení akokoľvek vyjadriť s poukazom na rozhodnutie najvyššieho súdu zo 17. októbra 2011 sp. zn. 7 Cdo 42/2010.

14. Civilný sporový poriadok v ustanovení § 382 ustanovuje, že ak má odvolací súd za to, že sa na vec vzťahuje ustanovenie všeobecne záväzného právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní veci nebolo použité a je pre rozhodnutie veci rozhodujúce, vyzve strany konania, aby sa k možnému použitiu tohto ustanovenia vyjadrili. Citované zákonné ustanovenie má predísť vydávaniu tzv. prekvapivých rozhodnutí, vychádza z princípu predvídateľnosti súdneho rozhodnutia, ktorý je považovaný za komponent princípu právneho štátu, osobitne princípu právnej istoty.

15. O tzv. prekvapivé rozhodnutie ide predovšetkým vtedy, ak odvolací súd založí svoje rozhodnutie vo veci na iných právnych záveroch ako súd prvej inštancie, za súčasného naplnenia tej okolnosti, že proti týmto iným (odlišným) právnym záverom odvolacieho súdu, nemá strana konania možnosť vyjadrovať sa, právne argumentovať, prípadne predkladať nové dôkazy, ktoré sa z hľadiska doterajších právnych záverov súdu prvej inštancie, nejavili ako významné (por. sp. zn. 7 Cdo 1/2018).

16. Najvyšší súd už v rozhodnutí publikovanom v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 33/2011 konštatoval, že pokiaľ odvolací súd nevyzval účastníkov konania v zmysle § 213 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „O. s. p.“; teraz § 382 CSP), aby sa vyjadrili k možnému použitiu toho ustanovenia právneho predpisu, ktoré pri doterajšom rozhodovaní nebolo použité a je podľa názoru odvolacieho súdu pre rozhodnutie veci rozhodujúce, odňal účastníkovi konania možnosť pred súdom konať v zmysle § 237 písm. f/ O. s. p. (teraz § 420 písm. f/ CSP).

17. Dovolací súd uvádza, že z odôvodnenia rozhodnutia súdu prvej inštancie, ktorým zamietol žalobu žalobcu a jeho obsahu vyplýva, že súd prvej inštancie svoje rozhodnutie založil na právnom závere, že vo veci nie je daný naliehavý právny záujem, nakoľko vyhovením žaloby by sa nezmenilo právne postavenie žalobcu a nebolo ani zrejme, aké právne dôsledky by malo mať prípadné vyhovenie žaloby. Žalobca žalobou s daným určovacím petitom nemôže dosiahnuť odstránenie spornosti svojho práva alebo neistoty v jeho právnom vzťahu. Zároveň súd prvej inštancie poukázal, že žalobca žiada určitý právny stav do minulosti, teda sa nedotýka aktuálneho stavu, avšak ani na takomto určení žalobca nepreukázal naliehavý právny záujem na predmetnej žalobe. Súd prvej inštancie tiež konštatoval, že nakoľko po uzavretí kúpnej zmluvy z 19. júna 2015 a pred ďalším rozhodnutím správneho orgánu o návrhu na vklad vlastníckeho práva prišlo k situácii, ktorá bránila realizácii predmetu zmluvy, nastala tým podľa rozhodnutí Najvyššieho súdu SR z 30. mája 2018 sp. zn. 3 Sžrk 5/2017 a z 18. augusta 2018 sp. zn. 6 Sžrk 3/2018 dodatočná právna nemožnosť dohodnutého plnenia. Následne plnenie dohodnuté v kúpnej zmluve z 19. júna 2015 sa stalo po vzniku záväzku nemožným, povinnosť žalovanej plniť zanikla podľa § 575 ods. 1 Občianskeho zákonníka, a tým zanikol aj jej záväzok. Pretože záväzok zanikol, žalobca nemohol nikdy na jeho základe nadobudnúť vlastnícke právo k predmetnému pozemku, a tak nemôže byť vlastníkom pozemku ani ku dňu jeho vyvlastnenia.

18. Dovolací súd uvádza, že súd prvej inštancie vo svojom rozhodnutí neposudzoval vec podľa zákona č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok (ďalej ako „CMP“). Naopak, v odôvodnení napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu je uvedené, že CMP upravuje od § 335 konanie o námietkach proti vydaniu predmetu notárskej úschovy, zloženej na účely splnenia záväzku. Jedná sa o samostatnú časť konania, v ktorej súd nariaďuje pojednávanie za účelom zistenia oprávnenej osoby na vydanie predmetu úschovy, ak si jej vyplatenie uplatňuje. Z uvedeného vyplýva, že žalobca na danom určení neosvedčil naliehavý právny záujem z tohto dôvodu, pretože sa môže domáhať nároku v konaní o úschovách. Preto odvolací súd rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny potvrdil. Toto právne posúdenie odvolací súd považoval za smerodajné, ale súd prvej inštancie ustanovenia konania o úschovách, ktoré sú upravené v siedmej hlave CMP, žiadnym spôsobom neposudzoval.

19. Vzhľadom na vyššie uvedené má dovolací súd za to, že odvolací súd založil predmetný spor na iných právnych záveroch, ako súd prvej inštancie, pričom tieto iné právne závery boli pre rozhodnutie veci rozhodujúce. Dovolací súd preto pristúpil k šetreniu, či zo strany odvolacieho súdu došlo k splneniu tzv. manudukčnej (poučovacej) povinnosti vyplývajúcej z § 382 CSP. Podstatou tejto povinnosti je zabrániť odňatiu možnosti konať pred odvolacím súdom, a teda zabezpečiť riadny prístup k spravodlivému procesu aj po podaní odvolania. Dospel k záveru, že z obsahu spisového materiálu vyplýva, že odvolací súd takto nepostupoval, túto povinnosť si nesplnil, v dôsledku čoho dovolateľ v danej procesnej situácii nemal možnosť namietat správnosť tohto „nového“ právneho názoru zaujatého až v poslednom odvolacom konaní, a preto v tomto ohľade možno považovať odvolacie rozhodnutie za prekvapivé. Týmto nesprávnym procesným postupom odvolacieho súdu došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle § 420 písm. f/ CSP. Uvedená skutočnosť, že v konaní došlo k procesnej vade podľa § 420 písm. f/ CSP je okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy

zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou nemôže byť považované za správne.

20. K námietke nepreskúmateľnosti a nedostatku v odôvodnení rozhodnutí súdov nižšej inštancie, dovolací súd odkazuje na stanovisko, ktoré prijalo občianskoprávne kolégium najvyššieho súdu ešte za účinnosti Občianskeho súdneho poriadku dňa 3. decembra 2015 a je publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod R 2/2016, ktorého právna veta znie: „Nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku.“ Od tohto stanoviska dovolací súd aj za účinnosti CSP (§ 420 písm. f/) nevidí dôvod sa odkloniť.

21. Len v mimoriadnych a ojedinelých prípadoch môže nepreskúmateľnosť rozhodnutia súdu zakladať vadu v zmysle § 420 písm. f/ CSP, a to o napríklad vtedy, ak rozhodnutie napadnuté opravným prostriedkom ako celok neobsahuje vôbec žiadne odôvodnenie, prípadne vtedy, ak odôvodnenie napadnutého rozhodnutia má také zásadné nedostatky, ktoré sa svojou povahou, intenzitou, významom a právnymi následkami blížia k „justičnému omylu“. Podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva totiž princíp právnej istoty môže ustúpiť iba výnimočne, a to za účelom zaistenia opravy základných väd alebo justičných omylov (pozri Ryabykh proti Rusku, sťažnosť č. 52854/99, rozsudok z 24. júla 2003) a napravenia „väd najzákladnejšej dôležitosti pre súdny systém“, ale nie z dôvodu právnej čistoty (pozri Sutyazhnik proti Rusku, sťažnosť č. 8262/02, rozsudok z 23. júla 2009).

22. Dôvody zmätočnosti uvádzané žalobcom v podanom dovolaní, ktoré mali vyústiť do nepresvedčivého odôvodnenia, arbitrárnosti a následnej nepreskúmateľnosti napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu neboli podľa názoru dovolacieho súdu už na prvý pohľad takej intenzity, ktoré by mali byť dôvodom na uplatnenie výnimky druhej vety stanoviska R 2/2016. V neposlednom rade tieto dôvody boli vo väčšej časti subsumované pod dovolací prieskum už vyššie uvedený (body 12. až 19.).

23. Ostatné námietky dovolateľa smerovali k nesprávnemu právnemu posúdeniu veci. Dovolací súd k tejto námietke dovolateľa opakuje, že v prípade dovolacieho dôvodu spočívajúceho v nesprávnom právnom posúdení veci je dovolateľ povinný dovolací dôvod vymedziť nesprávnym právnym posúdením takej právnej otázky, od ktorej záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu a zároveň pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, alebo ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (písm. a/ až c/ § 421 ods. 1 CSP).

24. Keďže v okolnostiach preskúmvanej veci dospel dovolací súd k záveru, že postup odvolacieho súdu vo vzťahu k namietanej tzv. prekvapivosti rozhodnutia odvolacieho súdu vykazuje znaky namietaného nesprávneho procesného postupu vyplývajúceho z § 420 písm. f/ CSP, dovolací súd sa námietkami vyplývajúcimi z § 421 ods. 1 CSP ďalej nezaoberal.

25. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP).

25.1. Najvyšší súd v zmysle týchto ustanovení zrušil rozsudok odvolacieho súdu a vrátil mu vec na ďalšie konanie.

25.2. Ak bolo rozhodnutie odvolacieho súdu zrušené a vec mu bola vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, odvolací súd je viazaný právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP); v novom rozhodnutí rozhodne aj o trovách pôvodného a dovolacieho konania (§ 453 ods. 1 a 3 CSP).

26. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.